

Konwencja stambulska: narzędzie przeciwdziałania przemocy wobec kobiet i dziewcząt

Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (konwencja stambulska) jest pierwszym instrumentem w Europie ustanawiającym prawnie wiążące normy służące zapobieganiu przemocy ze względu na płeć, ochronie ofiar i karaniu sprawców przemocy. UE podpisała konwencję w czerwcu 2017 r., ale jej przystąpienie do tej umowy wymaga zgody Parlamentu Europejskiego. W oczekiwaniu na formalny wniosek Rady o wyrażenie zgody Parlament planuje przeprowadzić debatę nad sprawozdaniem okresowym na temat tego procesu we wrześniu 2017 r.

Inicjatywa Rady Europy

Przemoc – w tym przestępstwa, które mają nieproporcjonalny wpływ na kobiety, takie jak gwałt, nękanie i przemoc domowa – stanowi jawne naruszenie praw człowieka oraz niesie szkodę dla godności ludzkiej, równości płci i poczucia własnej wartości. Taka przemoc ze względu na płeć jest w centrum uwagi międzynarodowej od wielu dziesięcioleci i osiągnięto postępy w tej dziedzinie. Jednakże, pomimo że państwa w Europie wprowadziły przepisy w sprawie przemocy wobec kobiet, przed 2014 r. nie istniały kompleksowe europejskie ramy określające normy w zakresie zapobiegania, ochrony, ścigania, jak i odpowiedniego świadczenia usług w odpowiedzi na potrzeby ofiar i osób zagrożonych. Obecnie takie ramy stanowi Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej ([konwencja stambulska](#)), która została przyjęta w 2011 r. i weszła w życie w 2014 r.

[Jedna trzecia kobiet](#) (33 %) w UE w wieku powyżej 15 lat doświadczyła przemocy fizycznej lub seksualnej; 75 % kobiet w swojej karierze zawodowej lub na stanowiskach kierowniczych wyższego szczebla doświadczyło molestowania seksualnego; natomiast jedna na dziesięć kobiet była ofiarą molestowania seksualnego lub nękania za pośrednictwem nowych technologii.

Co sprawia, że konwencja stambulska jest skutecznym narzędziem zwalczania przemocy ze względu na płeć?

Konwencja – która powstała w wyniku prac Rady Europy w zakresie monitorowania przemocy wobec kobiet i dziewcząt, identyfikowania luk w prawodawstwie i określenia najlepszych praktyk – obejmuje szeroki wachlarz środków, w tym zobowiązania, począwszy od kampanii uświadamiających i gromadzenia danych po środki prawne penalizujące różne formy przemocy. W przeciwieństwie do innych [traktatów międzynarodowych](#) służących przeciwdziałaniu przemocy ze względu na płeć konwencja stambulska przewiduje wdrożenie kompleksowych strategii skoordynowanych między organami krajowymi i rządowymi działającymi w dziedzinie [zapobiegania](#), ścigania i ochrony.

Konwencja:

- **definiuje i penalizuje** różne formy przemocy wobec kobiet, w tym *przemoc fizyczną, seksualną oraz psychologiczną, nękanie, molestowanie seksualne, okaleczanie żeńskich narządów płciowych, przymusowe małżeństwo, wymuszoną aborcję i przymusową sterylizację*;
- **zapobiega** przemocy poprzez zobowiązanie stron do inwestowania w kampanie uświadamiające i edukację, szkolenia dla specjalistów będących w bliskim kontakcie z ofiarami i programy

terapeutyczne dla sprawców, a także do określania roli środków przekazu w eliminowaniu stereotypów związanych z płcią;

- **zapewnia ochronę** ofiar poprzez zobowiązanie państw członkowskich do wprowadzenia odpowiednich usług wsparcia, takich jak darmowe krajowe telefony zaufania, schroniska, doradztwo medyczne, psychologiczne i prawne, a także wsparcie w kwestiach mieszkaniowych i finansowych;
- **zobowiązuje** strony do gromadzenia danych na temat przestępstw na tle płciowym;
- **porusza zagadnienia** azylu i migracji, gdyż zawiera wymóg, by w kontekście przyznawania statusu uchodźcy przemoc ze względu na płeć została uznana za formę prześladowania;
- **przyjmuje** przekrojowe podejście, gdyż niektóre formy przemocy, takie jak przymusowe małżeństwa, wymagają podjęcia działań w różnych państwach. Konwencja zobowiązuje państwa będące jej stroną do objęcia jurysdykcją przestępstw popełnionych za granicą przez ich obywateli;
- **wprowadza** odmienną definicję płci jako „społecznie skonstruowanych ról, zachowań, działań i atrybutów, które dane społeczeństwo uznaje za odpowiednie dla kobiet lub mężczyzn”, w opozycji do zwyczajowej definicji opartej na płci biologicznej osób;
- **uwzględnia** chłopców i mężczyzn, podobnie jak dziewczęta i kobiety, jako potencjalne ofiary, w szczególności przemocy domowej i przymusowych małżeństw.

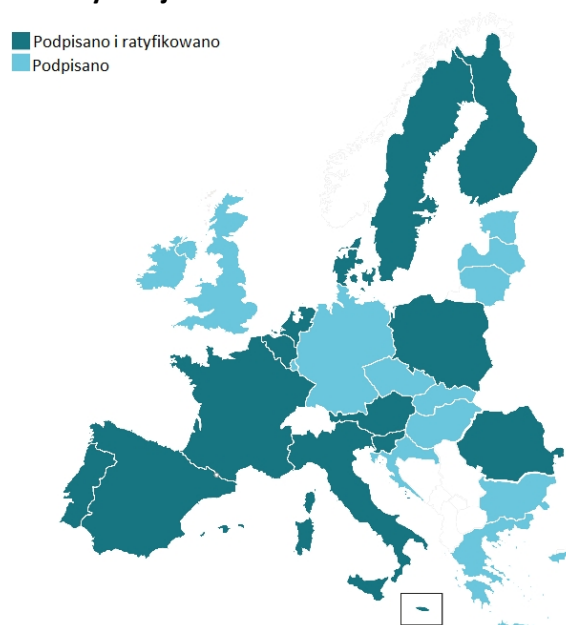
Mechanizm wykonawczy

W celu zapewnienia skutecznego wdrożenia konwencji ustanowiono dwufilarowy [mechanizm monitorujący](#), składający się z niezależnego organu eksperckiego ([GREVIO](#), który sporządza sprawozdania na tematy dotyczące konwencji) oraz z [Komitetu Stron](#) (który podejmuje działania w następstwie sprawozdań GREVIO i wydaje zalecenia dla zainteresowanych stron). Przewidziano dwa rodzaje procedur monitorowania. Pierwszą z nich jest [procedura oceny](#) w podziale na kraje, rozpoczynająca się [sprawozdaniem bazowym](#), a zakończona [sprawozdaniami końcowymi i wnioskami](#) przyjmowanymi przez GREVIO. Drugą jest specjalna [procedura dochodzenia w trybie pilnym](#), którą GREVIO może wszcząć, jeśli istnieją wiarygodne informacje wskazujące, że niezbędne jest podjęcie działań w celu zapobieżenia poważnym, masowym lub utrzymującym się przypadkom wszelkich aktów przemocy objętych zakresem konwencji.

UE a konwencja stambulska

Według stanu z września 2017 r. wszystkie państwa członkowskie UE podpisały konwencję, zaś 14 (AT, BE, DK, FI, FR, IT, MT, NL, PL, PT, RO, SI, ES, SE) dokonało dotychczas jej ratyfikacji. W tekście przewidziano również przystąpienie UE – w ramach jej kompetencji – do konwencji wraz z państwami członkowskimi. Potencjalne [korzyści](#) płynące z przystąpienia objęłyby również zobowiązanie do lepszego gromadzenia danych, zapewnienie spójniejszych ram prawnych oraz poprawę wsparcia dla ofiar i ich ochrony. W październiku 2015 r. Komisja opublikowała [plan działania](#) dotyczący przystąpienia UE do konwencji, a w marcu 2016 r. – dwa [wnioski](#) dotyczące decyzji Rady: pierwszy w sprawie [podpisania](#), a drugi w sprawie [zawarcia](#) (ratyfikacji) konwencji w imieniu UE. W maju 2017 r. Rada przyjęła dwie decyzje o podpisaniu, z których pierwsza obejmuje artykuły konwencji odnoszące się do [współpracy w sprawach karnych](#), zaś druga dotyczy artykułów odnoszących się do [azyłu i zasady non-refoulement](#). UE [podpisała](#) konwencję niewiele później, dnia 13 czerwca 2017 r. Następnym etapem – formalne przystąpienie UE do konwencji – wymaga przyjęcia decyzji Rady po uzyskaniu zgody Parlamentu Europejskiego.

Państwa członkowskie UE – stan ratyfikacji

Źródło: Rada Europy [Karta podpisów i aktów ratyfikacji traktatu 210](#) (stan na dzień 1 września 2017 r.).

Stanowisko Parlamentu Europejskiego

Parlament Europejski [rozpatruje](#) obecnie tę kwestię przed otrzymaniem formalnego wniosku o udzielenie zgody na zawarcie konwencji przez UE, a podczas wrześniowej sesji plenarnej planowana jest debata nad [sprawozdaniem okresowym](#) na ten temat. W sprawozdaniu wezwano Radę do przyspieszenia ratyfikacji przez UE i przedstawiono obawy co do zakresu przystąpienia UE do tej konwencji. Parlament niezmiennie bronił zdecydowanego stanowiska w kwestii przemocy wobec kobiet, a także wielokrotnie wzywał do przystąpienia UE do konwencji stambulskiej oraz do jej ratyfikacji przez poszczególne państwa członkowskie, między innymi w rezolucjach z dni [25 lutego 2014 r.](#), [9 czerwca 2015 r.](#), [24 listopada 2016 r.](#) i [14 marca 2017 r.](#) W 2015 r. Komisja Praw Kobiet i Równouprawnienia powołała [grupe roboczą](#) ds. przemocy wobec kobiet, która stanowi forum regularnej wymiany poglądów i kształtowania ogólnej strategii w tej dziedzinie.

Sprawozdanie okresowe: [2016/0062\(NLE\)](#); Komisje przedmiotowo właściwe: LIBE i FEMM (wspólnie na mocy art. 55 Regulaminu); Sprawozdawczyni: Christine Revault D'Allonnes Bonnefoy (S&D, Francja) i Anna Maria Corazza Bildt (PPE, Szwecja).

Niniejszy dokument jest uaktualnioną wersją [notatki EPRS „W skrócie”](#) opublikowanej w czerwcu 2016 r.